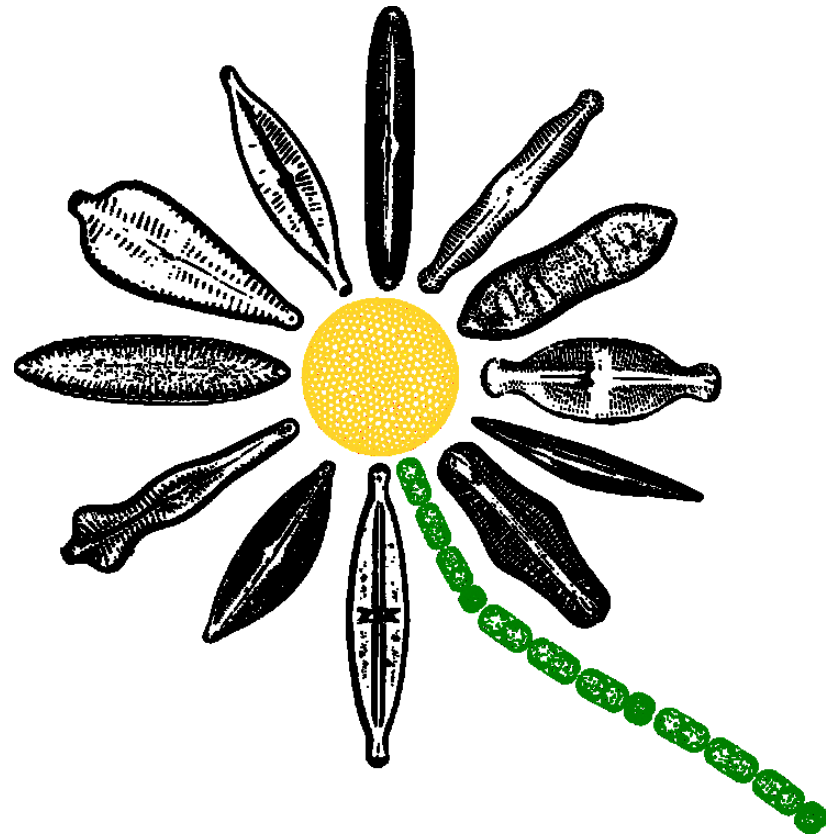
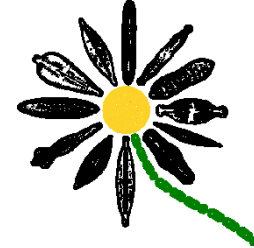

Úvod do diatomologie – Rozsivky s kanálkovou raphe, řád Eunotiales, centrické a cymbelloidní rozsivky

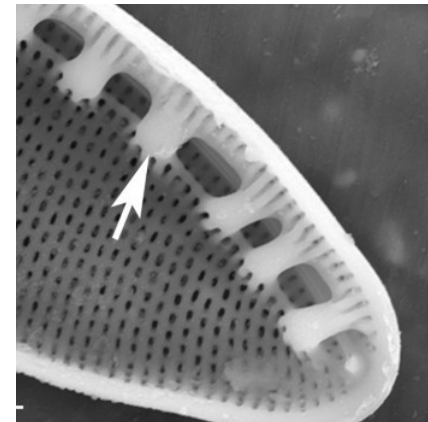
5. Přednáška

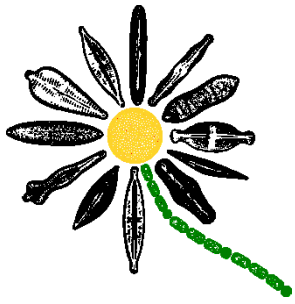

Rozsivky s kanálkovou raphe

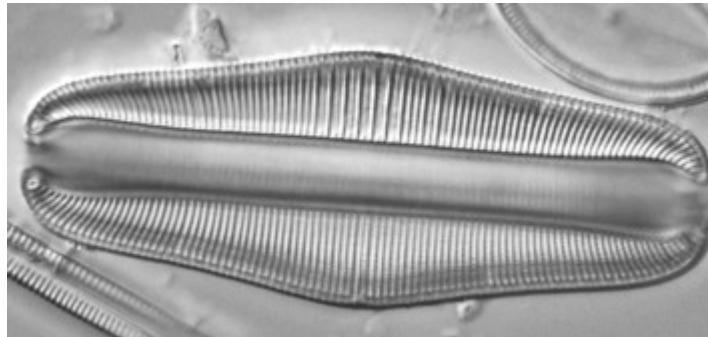
- Rhopalodiales
 - Bacillariales
 - Surirellales
- Kanálková raphe: štěrbina, pod níž probíhá trubice překlenutá křemitými můstky (**fibuly**). Trubice je spojena s vnitřním prostorem buňky otvory (**portuly**). Kanálková raphe bývá uložena blízko okraje valvy.

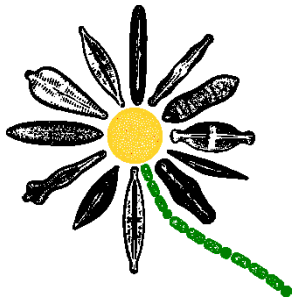

Rhopalodiales

- Raphe kanálkové
- Asymetrické k apikální ose
- Můžou obsahovat endosymbiotické cyanobakterie

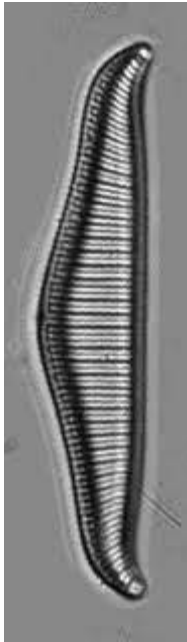
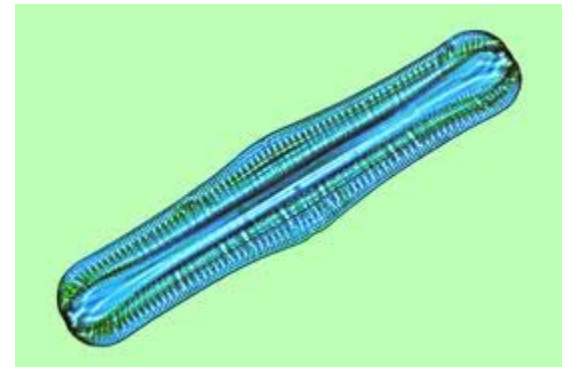

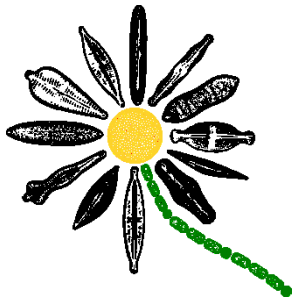
Rhopalodia

- Valvy asymetrické podél apikální osy, symetrické podél transapikální osy
- Kanálkové raphe umístěno blízko dorzálního okraje valvy
- Boční pohled podobný rodu *Amphora*
- Výrazná transapikální žebra
- Symbiotické sinice fixující dusík
- Vody chudé na dusík

Rhopalodia gibba

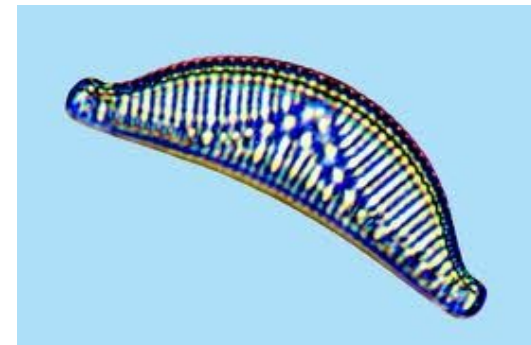

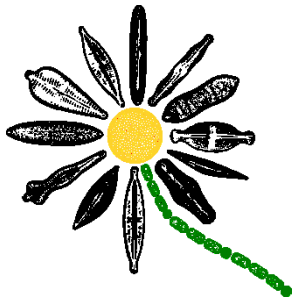
Epithemia

- Valvy asymetrické podél apikální osy, symetrické podél transapikální osy
- Dorzální okraj konvexní, ventrální konkávní
- Raphe tvořeno dvěma oblouky, uloženo blíže ventrálnímu okraji
- Výrazná transapikální žebra, mezi žebry póry- alveoly
- Opět endosymbiotické sinice
- Sladkovodní epifyt, vody s vysokou konduktivitou, bohaté na vápník

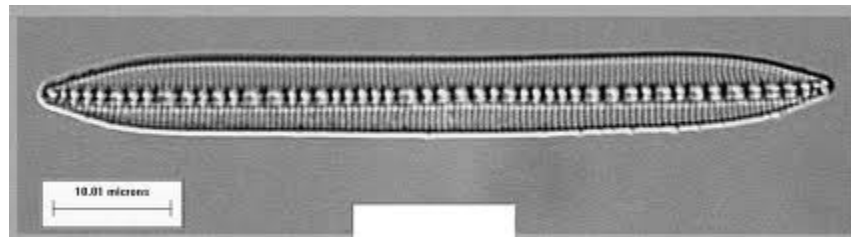

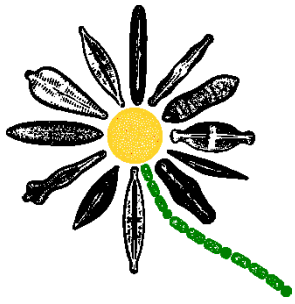
Epithemia sorex

Bacillariales

- Raphe kanáلكové
- Ne tak výrazná asymetrie
- Neobsahují endosymbiotické cyanobakterie

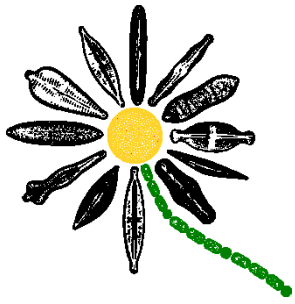
Nitzschia

- Kanálkové raphe, výrazné fibuly
- Striae od nerozlišitelných po striae se zřetelnými areolami
- Konce variabilní
- Mnoho druhů (obtížně se určují)
- Největší bohatost v organicky znečištěných vodách

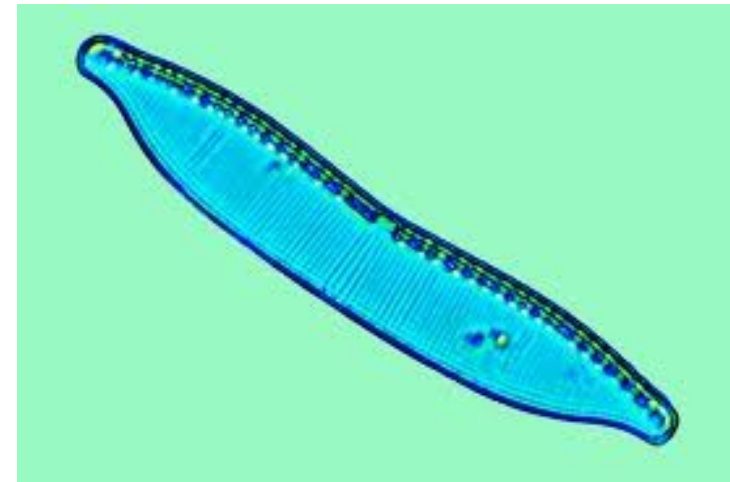

Nitzschia sigmoidea

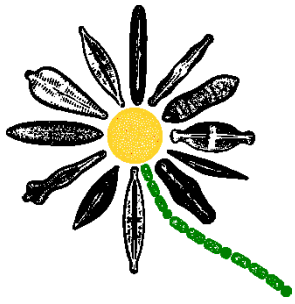

Hantzschia

- Valvy asymetrické podél apikální osy, symetrické podél transapikální osy
- Valvy lineární až lanceolátní, konce protažené až kapitátní
- Raphe při dorzálním okraji (na stejné straně na obou valvách)
- Striae zřetelné
- Výrazné fibuly
- Bentos, často mechy, **půda**

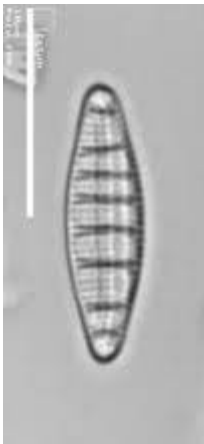
Hantzschia amphioxys

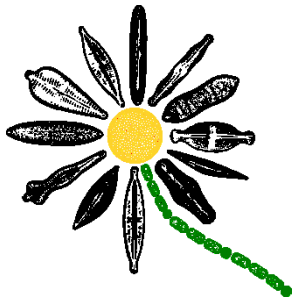
Denticula

- Výrazná transapikální žebra
- Striae obvykle viditelné
- Kanálkové raphe excentrické
- Fibuly zřetelné
- Druhy mají rozmanitou ekologii (oligotrofní vody až vody bohaté na vápník, vody se středními hodnotami konduktivity, termální prameny...)

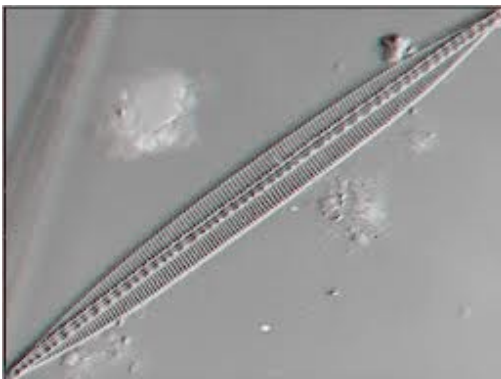
Denticula tenuis

Bacillaria

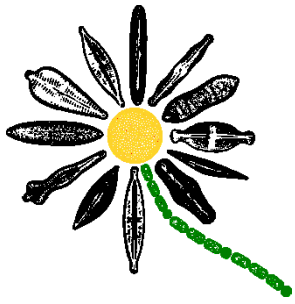

- Raphe uprostřed- v místě apikální osy (ostatní rody z řádu mají raphe excentrické)
- Striae relativně hrubé, lehce rozlišitelné
- Buňky v koloniích, spojeny kanálkem, klouzavý pohyb
- Moře, brakické vody, sladké vody s vysokou konduktivitou, vody bohaté na živiny
- <http://www.youtube.com/watch?v=NvHF-YjDZBo>

Bacillaria paxilifer

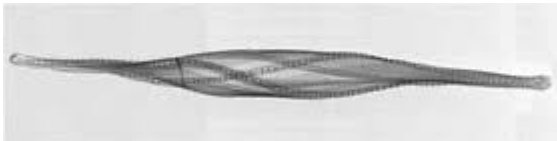

Cylindrotheca

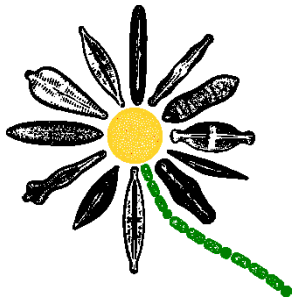

- Frustuly rovné, prodloužené
- Konce vytažené
- Frustuly zatočené
- Velmi málo vyztužené křemíkem, často zničeny při přípravě trvalých preparátů
- Vody se zvýšenou konduktivitou, vzácná

Cylindrotheca closterium

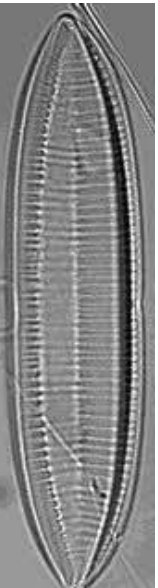
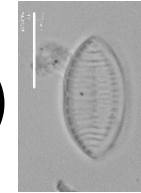

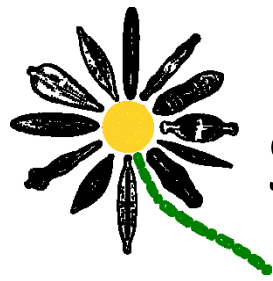
Tryblionella

- Valvy lineárně lanceolátní až eliptické (*T. debilis*)
- Dříve *Nitzschia*
- Valvy přehnuté, uprostřed valvy bývá hyalinní oblast (apikálně)
- Brakické vody, moře, vody se zvýšenou konduktivitou

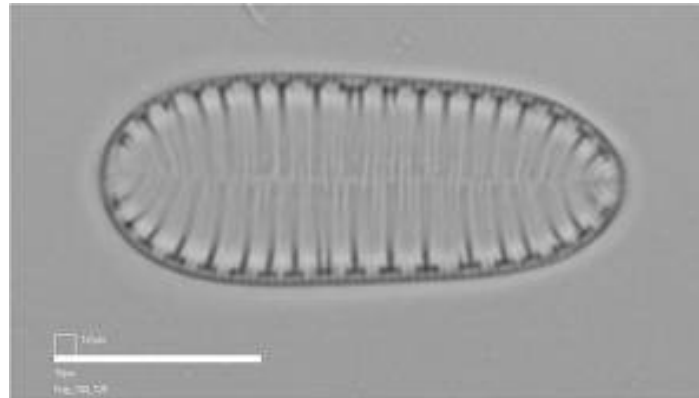

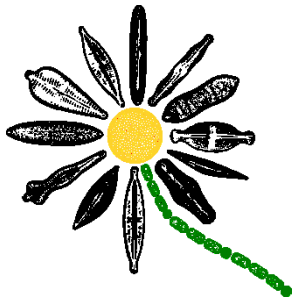
Tryblionella gracilis

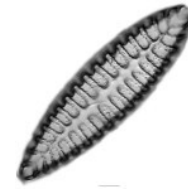
Surirellales

- Kanáلكové raphe vede podél celé valvy

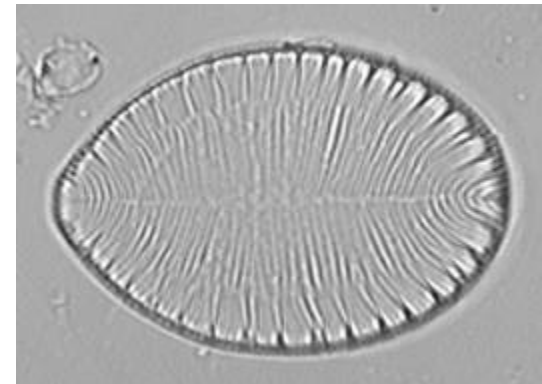

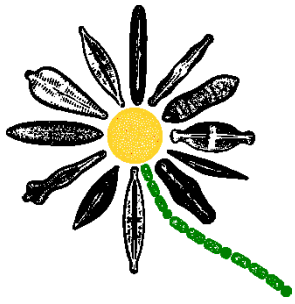
Surirella

- Frustuly mohou být heteropolární, symetrické podél apikální osy, lineární až eliptické
- Raphe na okraji valvy
- Velká variabilita ve velikostech
- Bentos, hlavně epipelon, epipsamnon - dobrá motilita substrátem (díky výraznému raphe)
- Široké ekologické spektrum
- Netvoří kolonie

Surirella ovata

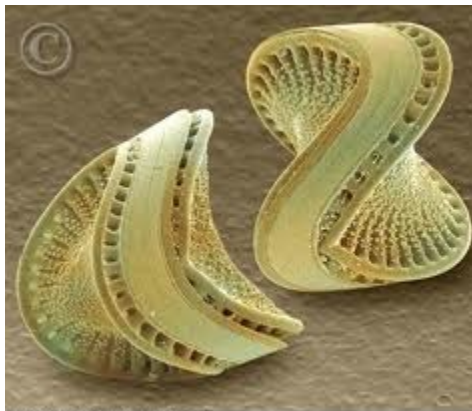

Campylodiscus

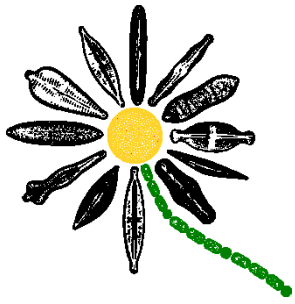

- Frustuly zahnuté – sedlovitý tvar
- Valvy eliptické až kulaté, různé polohy valvy- často tvar písmene D
- Výrazná radiální „žebra“ (ribs) se střídají se striemi (ty jsou multiseriální)
- Bentos, vzácný

Campylodiscus hibernicus

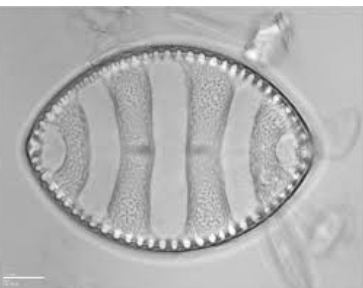

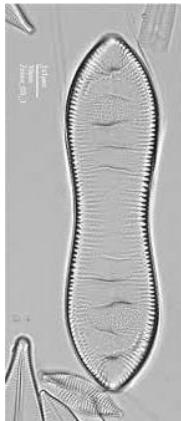
Cymatopleura

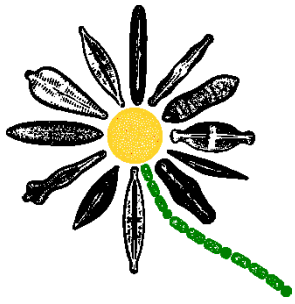
- Raphe opět na periferii valvy
- Striae zřetelné
- Povrch valvy zvlněný (zvlnění pravidelné, patrné i z pleurálního pohledu)
- Tvar lineární až eliptický, často piškotovitý
- Valvy symetrické podél apikální osy, symetrické či asymetrické podél transapikální osy
- Bentos a pomalu tekoucí, alkalické vody s vyšší konduktivitou

Cymatopleura eliptica

Cymatopleura solea

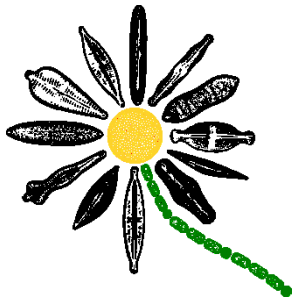
Stenopterobia

- Frustuly dlouhé, rovné, lanceolátní nebo sigmoidní
- Raphe na kraji valvy
- Acidobiont, hlavně rašeliniště, kyselá jezera

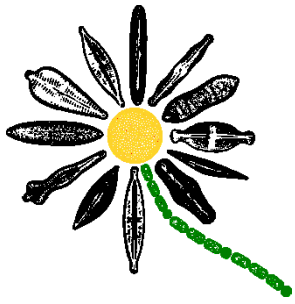
Stenopterobia densestriata

Eunotiales

- Raphe velmi redukované, nízká motilita
- Raphe na boku
- Na valvách mohou být rimoportuly
- Malá skupina, acidibionti
 - *Eunotia*
 - *Actinella*
 - *Semiorbis*
 - *Peronia*

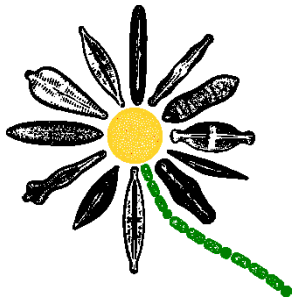
Eunotia

- Frustuly asymetrické k apikální ose, symetrické k transapikální ose
- Zkrácené raphe na boku, krátce zasahuje na valvu
- Na vrcholu valvy často přítomna rimoportula
- Dorzální okraj konvexní, často undulátní
- Ventrální okraj je rovný či konkávní
- Striae uniseriátní, často zřetelné areoly, dobře rozlišitelné
- Kyselé, dystrofní vody

Eunotia fallax

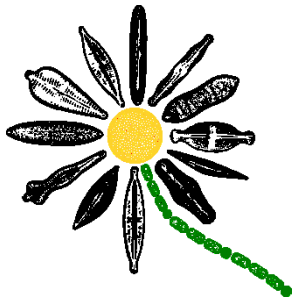

Actinella

- Raphe opět zkrácené
- Asymetrická k oboum osám
- Valvy mají rimoportulu
- Na okraji valvy přítomny droboučké trny
- Především jižní polokoule

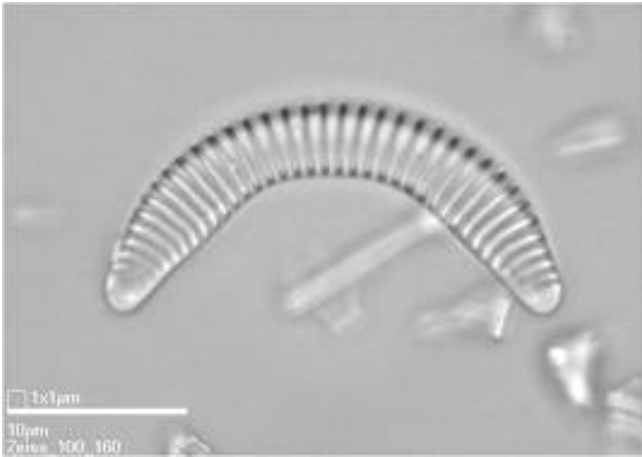
Actinella punctata

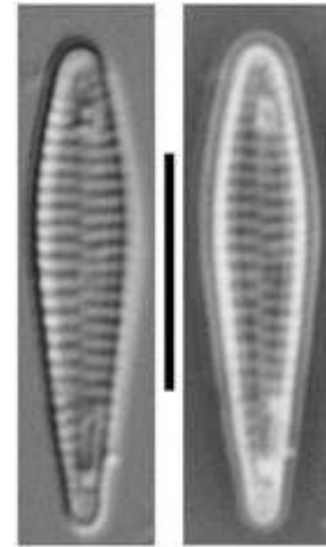

Semiorbis, Peronia

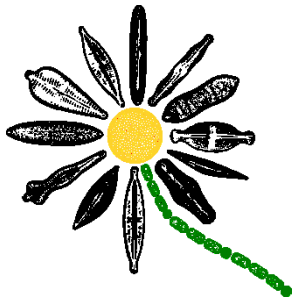
- Velmi vzácní acidobionti

Semiorbis hemicyclus

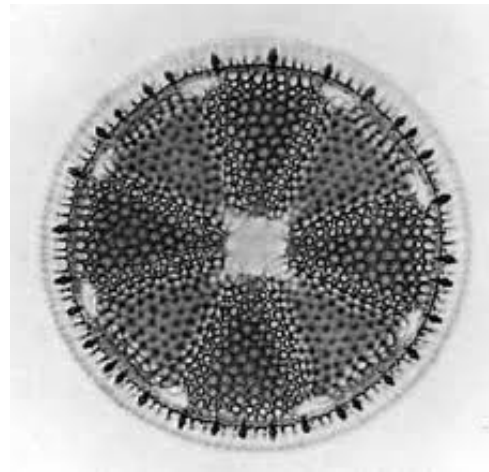

Peronia fibula

Centrické rozsivky

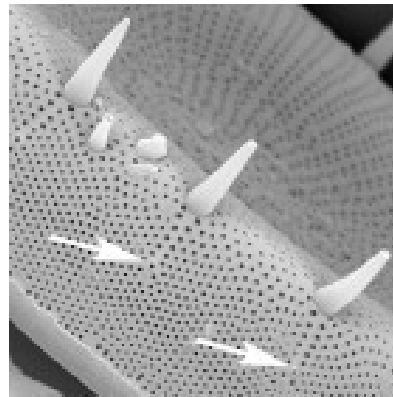
- Valvy s radiální symetrií (většinou)
- Frustuly bez raphe, buňky se aktivně nepohybují
- Frustuly mohou mít fultoportuly a rimoportuly
- Pohlavní rozmnožování je oogamie

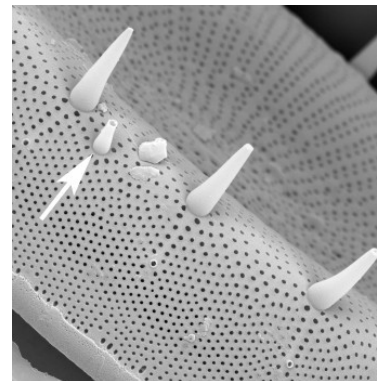
Centrické rozsivky

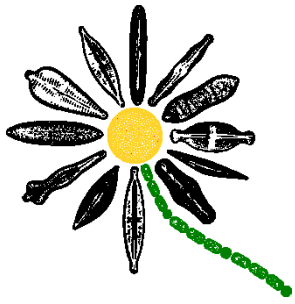

- **Fultoportula** (*strutted process*): specializovaný pór některých centrických rozsivek, pórem prochází chitinová nebo slizová vlákna (*Stephanodiscus*). Udržování vztlaku- vodní sloupec

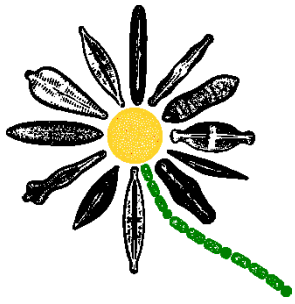
- **Rimoportula** (*labiate process*): specializovaný pór (produkce polysacharidů) procházející frustulou

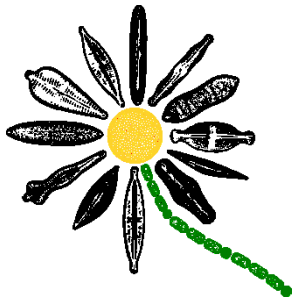
Běžné a vzácnější CR

- *Cyclotella*
 - *Stephanodiscus*
 - *Cyclostephanos*
 - *Puncticulata*
 - *Discostella*
 - *Melosira*
 - *Aulacoseira*
- Orthoseira*
 - Actinocyclus*
 - Acanthoceras*
 - Pleurosira*
 - Urosolenia*
 - Terpsinoe*
 - Thalassiosira*
 - Chaetoceros*

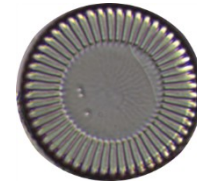

Thalassiosirales

- Všechny druhy tohoto řádu mají fultoportulu (jen u Thalassiosirales)
- Všechny druhy mají také rimoportulu
- Areoly kryté cribrem (destička s četnými jemnými póry)
- Valvární pohled je kruh
- Sladkovodní, brakické i mořské druhy
- Pokud jsou malých rozměrů, vypadají všechny stejně
- Struktury, které je rozlišují jsou často viditelné jen v SEM (fultoportuly, rimoportuly, někdy trny)
- Často se musí nejprve určit druh a potom až rod

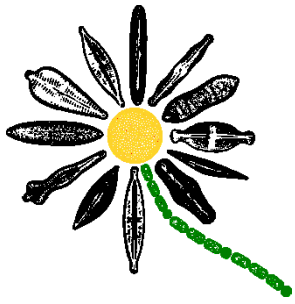
Cyclotella

- Rozdílná ornamentace uprostřed a na kraji valvy
- Často jedna rimoportula
- Nemá trny (může mít výrůstky z fultoportuly)
- Nejčastěji v planktonu, některé druhy oligotrofní, jiné jsou indikátory eutrofie (*Cyclotella meneghiniana*)
- Nedávno odtrženy rody *Discostella* a *Puncticulata*

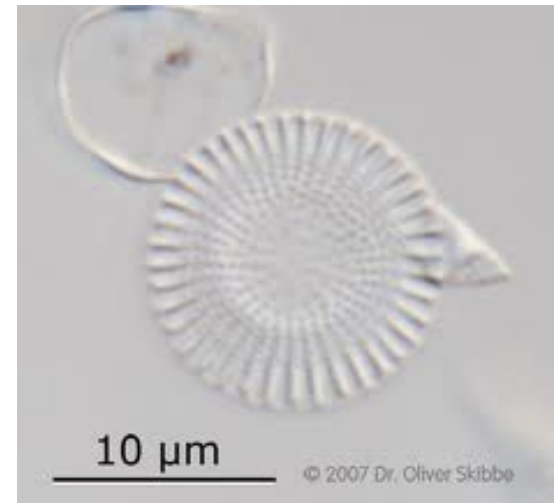

Cyclotella meneghiniana

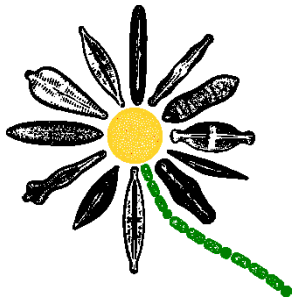

Cyclostephanos

- Fultoportuly poblíž trnů
- Střídají se striae a žebra
- Trny velmi redukované
- Eutrofní stojaté i tekoucí vody

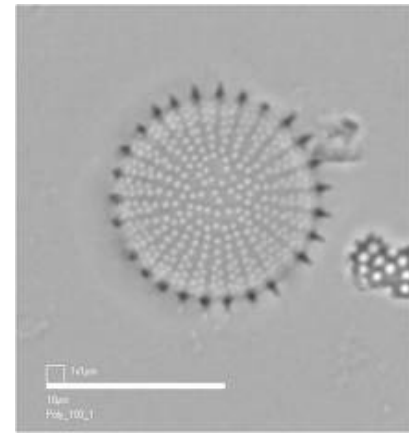

Cyclostephanos dubius

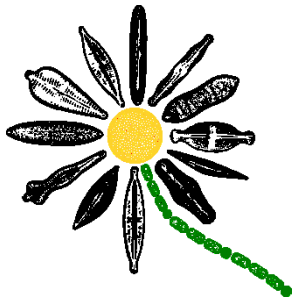

Stephanodiscus

- Striae radiální
- Vzor ornamentace konzistentní od okraje do středu
- Na okrajích valvy trny, vedle trnů často fultoportuly
- Povrch valv může být zvlněný
- Většinou žijí jednotlivě, ale kolonie byly také zaznamenány

Stephanodiscus sp.

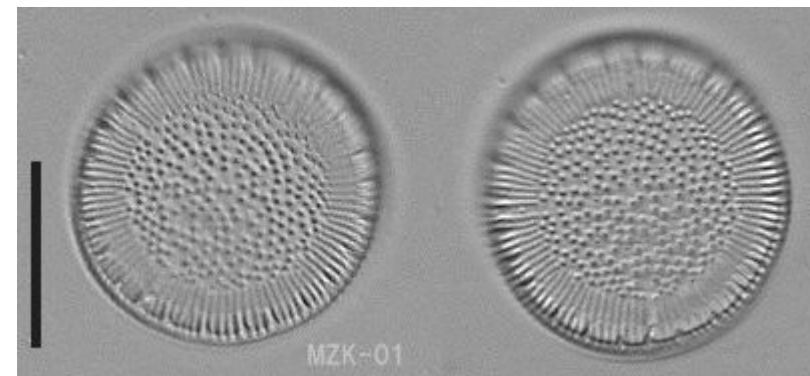

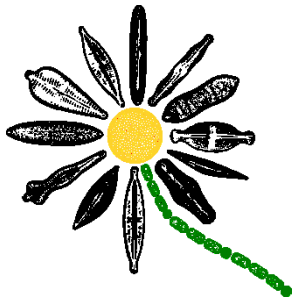
Puncticulata

- Charakteristický okrajový kruh, který tvoří kratší a delší striae
- Dvě části valvy, každá s odlišnou ornamentací
- V literatuře uváděna ještě pod rodem *Cyclotella*, přesto, že již vyšla validní publikace jména

Puncticulata praetermissa

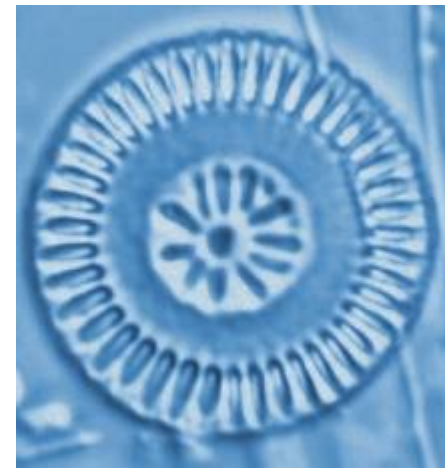

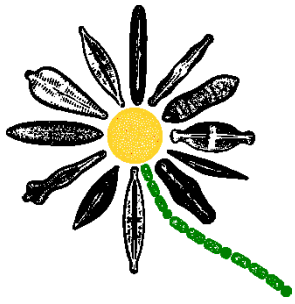
Discostella

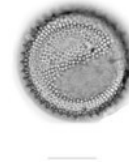
- Centrální kruh strií zřetelně oddělen od okrajového kruhu
- V literatuře často ještě pod rodem *Cyclotella*

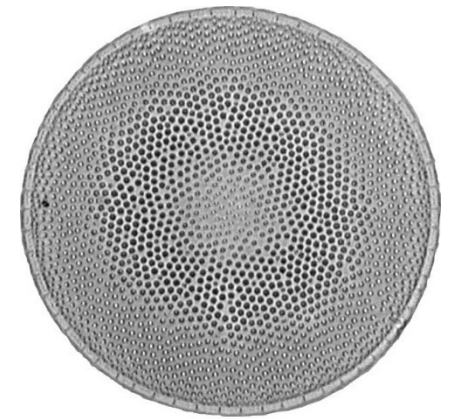
Discostella steligera

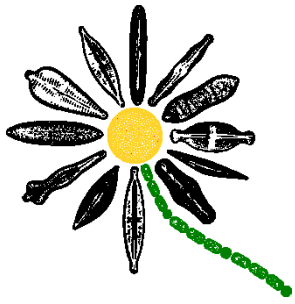
Thalassiosira

- Není hlavním taxonem řádu
- Velký počet fultoportul
- Především mořské a brakické, *T. lacustris* je sladkovodní

Thalassiosira lentiginosa

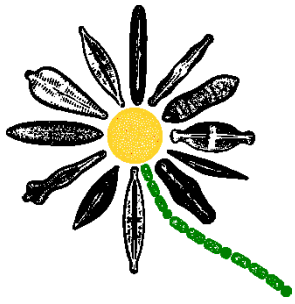

Coscinodiscophycidae

- Mají rimoportuly, nemají fultoportuly

Řády:

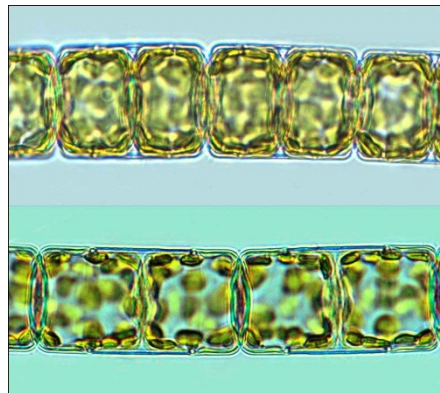
- Melosirales (sladkovodní a brakické)
- Aulacoseirales (sladkovodní)
- Orthoseirales (sladkovodní)
- Coscinodiscales (mořské)

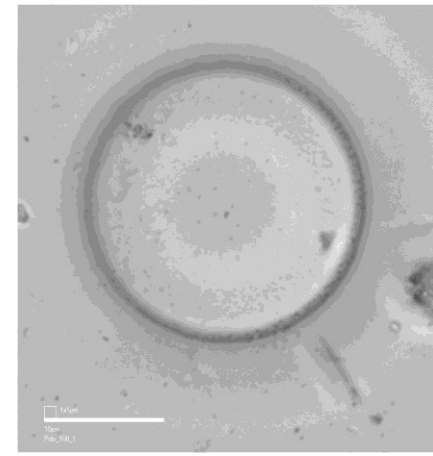
Melosira

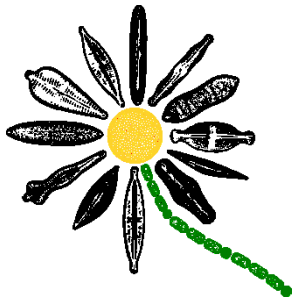

- Pleura hodně prodloužená
- Tvoří kolonie, téměř vždy je najdeme v pleurálním pohledu
- Bez ornamentace
- Bez trnů

Melosira varians

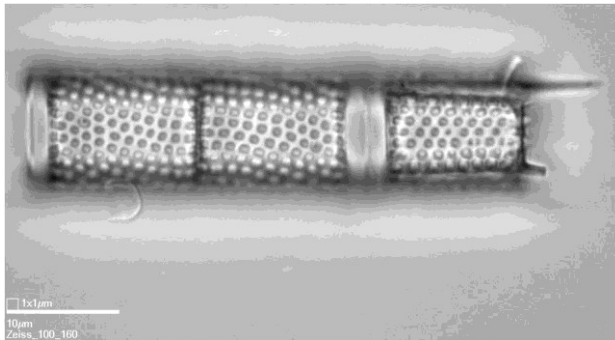

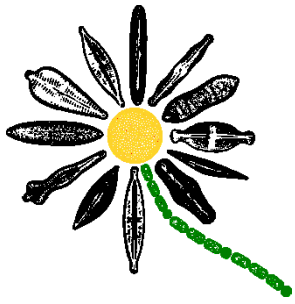
Aulacoseira

- Pleura opět hodně dlouhá
- Tvoří kolonie, viditelné z pleurálního pohledu, spojeny trny
- Striae rovné nebo spirálně stočené
- Nejčastěji meroplankton, rybníky, jezera, často velmi abundantní

Aulacoseira granulata

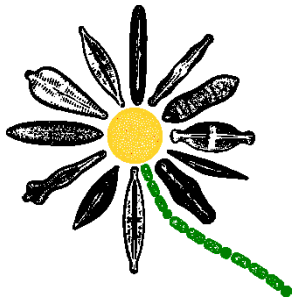
Orthoseira

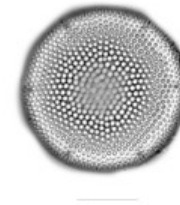
- V centru valvy karinoportuly
- Pleura prodloužená
- Často tvoří krátké řetězovité kolonie
- Výrazné areoly, striae rovné či zakřivené
- Na okraji valvy jsou často robustní trny
- Vlhké stěny, jeskyně
- Indikátor oligotrofie na vlhkých stěnách

Orthoseira roseana

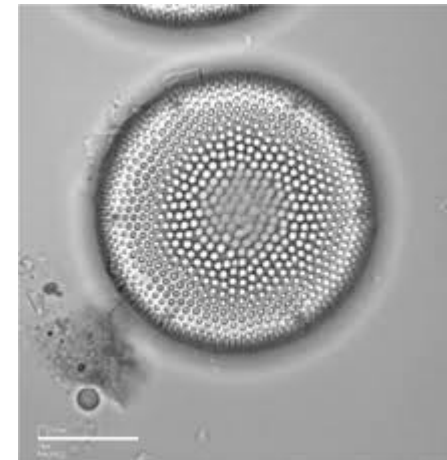

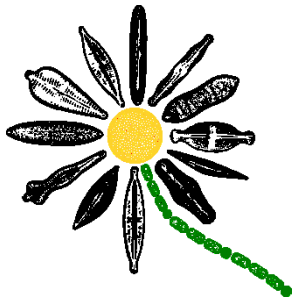
Actinocyclus

- Areoly nejsou pravidelně uspořádány – nejsou uspořádány do strií
- *Actinocyclus normanii* – indikátor zvýšené konduktivity

Actinocyclus normanii

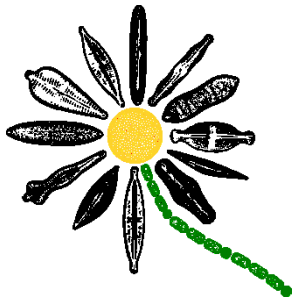
Pleurosira

- Podtřída Biddulphiophycidae
řád Triceratiales
- Dvě výrazná oka (ocelli, pore fields)
- Nejčastějším druhem je *Pleurosira laevis*, ve vodách s vysokou
konduktivitou

Pleurosira laevis

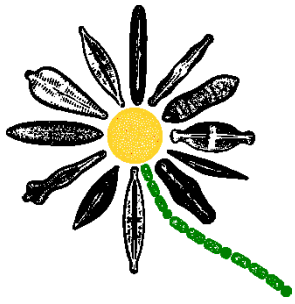
Terpsinoë

- Řád Biddulphiales
- Velké buňky s unikátním valvárním pohledem
- Výrazná žebra
- Velmi vzácná

Terpsinoë musica

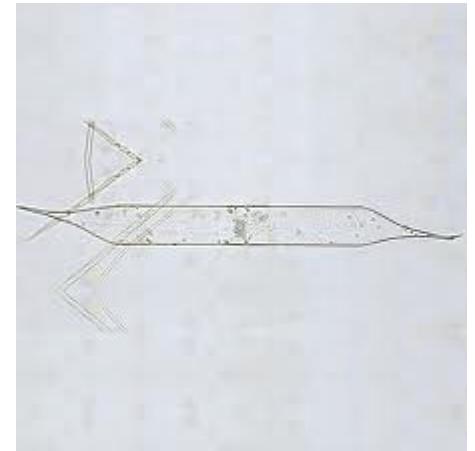
Urosolenia

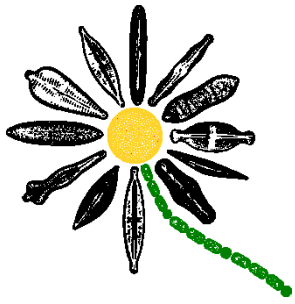

- Podtřída: Rhizosoleniophycidae
- Dvě dlouhá koncová protažení valvy
- Velmi málo vyztužená křemíkem, velmi křehká
- Frustuly mohou být zachovány v sedimentech jezer
- Sladkovodní, podobně vypadá rod *Rhizosolenia*, který je mořský

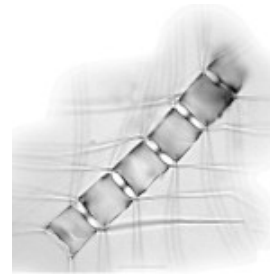

Urosolenia sp.

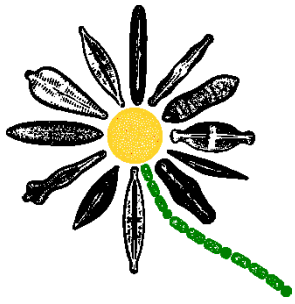
Chaetoceros

- Podtřída Chaetocerotophycidae
- Každá valva má dva křemičité štěty
- Brakické a mořské vody
- Biopaliva, klimatické změny

Chaetoceros sp.

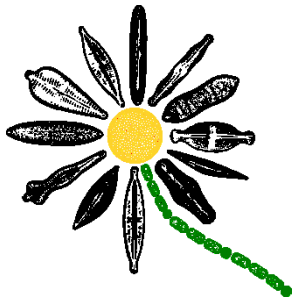

Acanthoceras

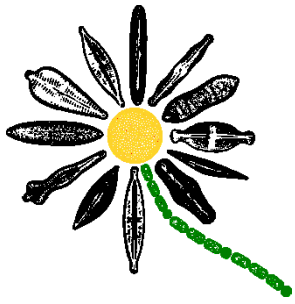
- Podtřída Chaetocerotophycidae
- Velmi redukované valvy, každá má dva prodloužené trny
- Většinu frustuly tvoří překrývající se pleurální pásy
- Velmi křehké a málo vyztužené křemíkem
- Najdeme ho v mělkých jezerech a rybnících (vzácný)

Cymbelloidní rozsivky

- Asymetrické k apikální ose
- *Amphora*
- *Cymbella*
- *Cymbopleura*
- *Encyonema*
- *Encyonopsis*
- *Reimeria*

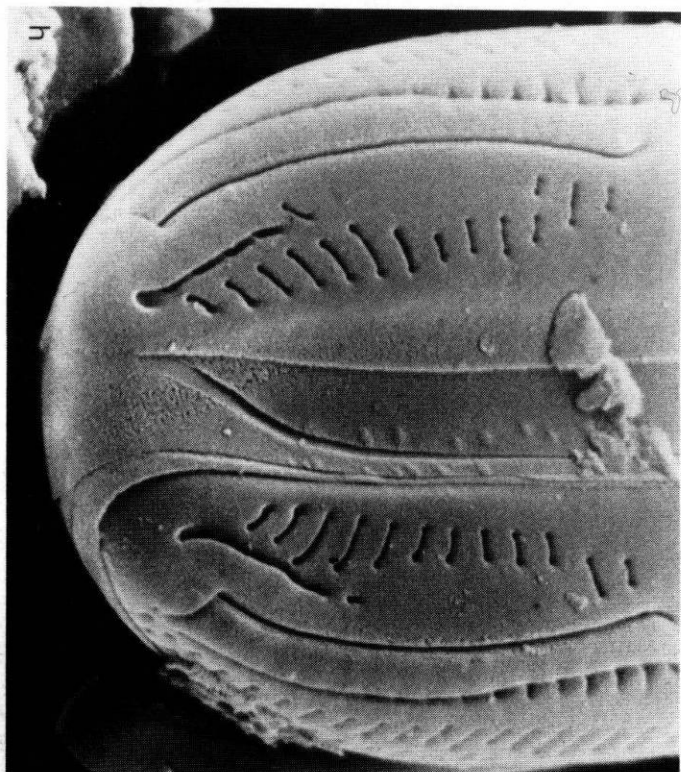
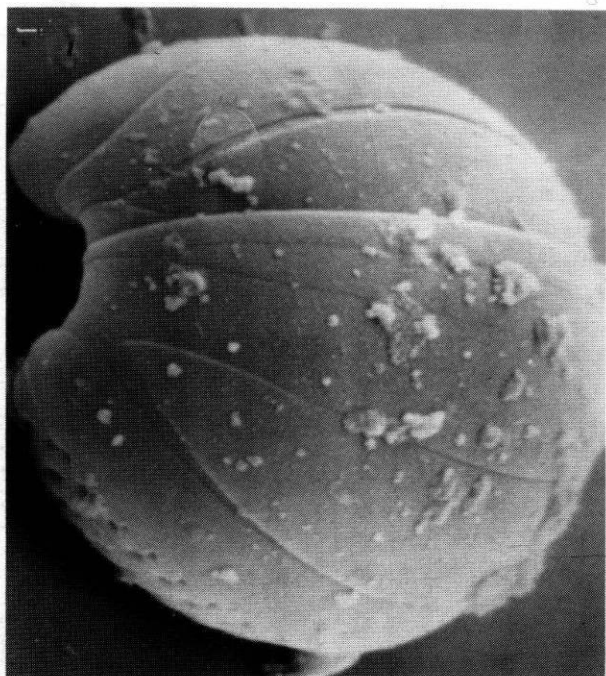
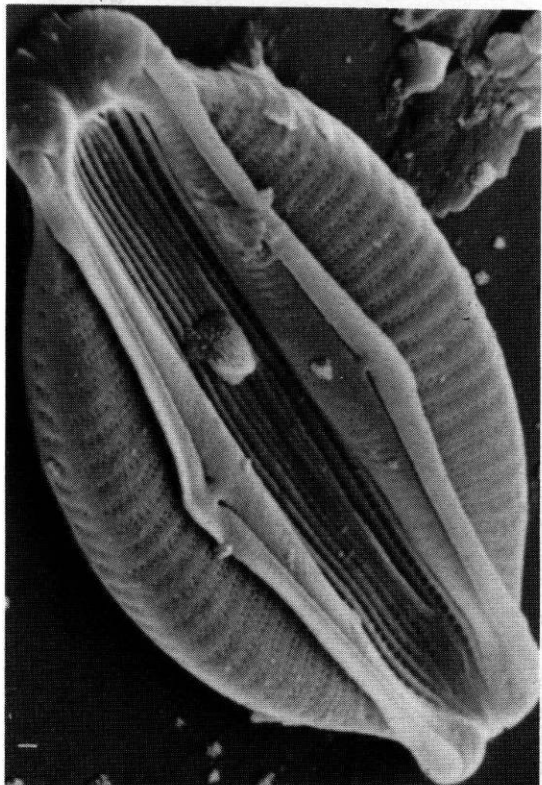
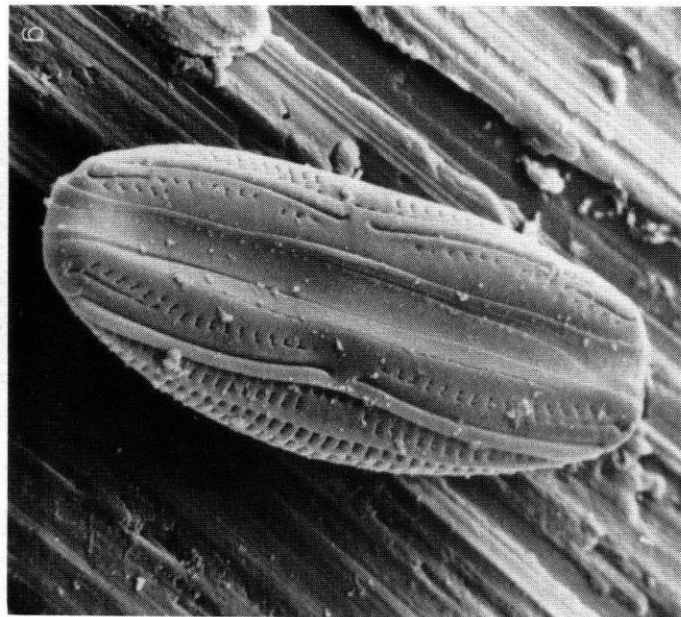
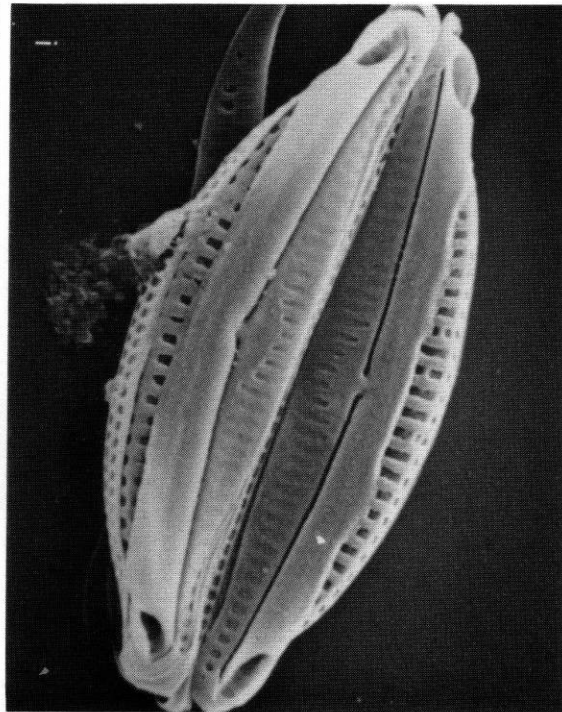
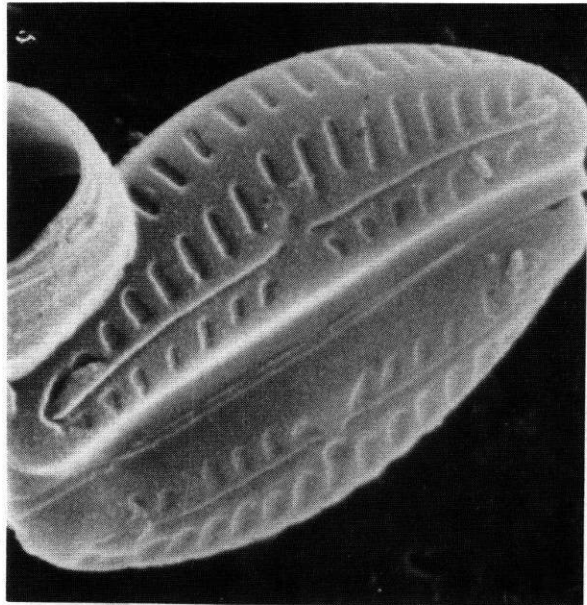
Amphora

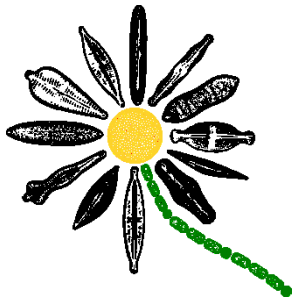

- Valvy asymetrické k apikální ose, symetrické k transapikální ose
- Raphe excentrické, rovné, zahnuté nebo sigmoidní
- Striae poblíž dorzálního okraje často přerušeny hyalinní oblastí
- Striae poblíž ventrálního okraje krátké a špatně viditelné- záleží na orientaci valvy
- Bez stigmat

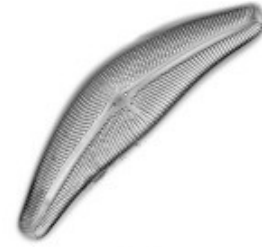

Amphora veneta

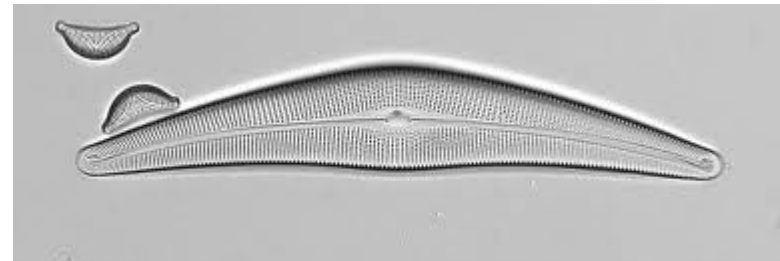

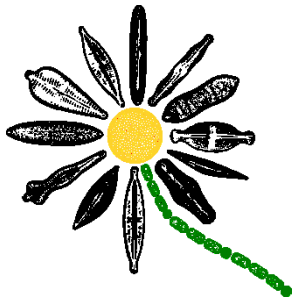
Cymbella

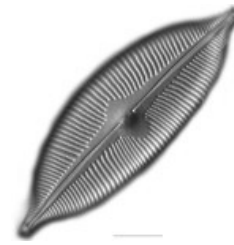
- Valvy asymetrické k apikální ose, symetrické k transapikální ose
- Raphe v centru nebo excentrické
- Stigmata přítomna, poblíž ventrálního okraje (ne vždy viditelná)
- Terminální konce raphe zahnutý směrem k dorzálnímu okraji valvy
- Bentos, volně žijící nebo přisedlé – slizové stopky
- Hyalinní koncová pole

Cymbella lanceolata

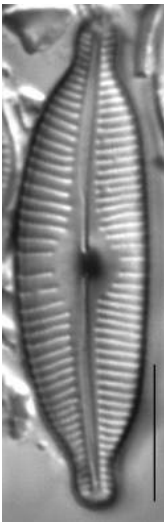

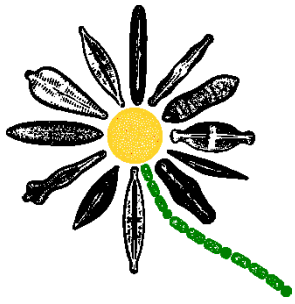
Cymbopleura

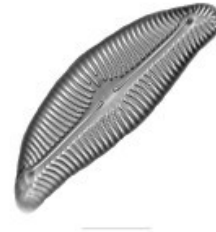
- Valvy podobné valvám rodu *Cymbella*
- Nemá koncová pole a stigmata
- Vždy volně žijící, netvoří kolonie

Cymbopleura naviculiformis

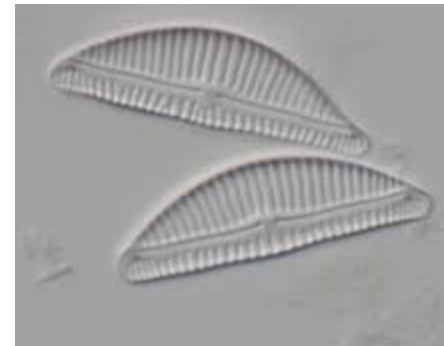

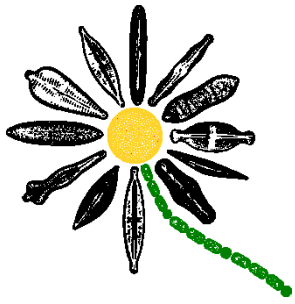
Encyonema

- Valvy asymetrické k apikální ose, symetrické k transapikální ose, dorzální okraj velmi zahnutý, ventrální téměř rovný
- Stigmata chybí nebo jsou přítomna v centrální oblasti blíže k dorzálnímu okraji valvy
- Terminální konce raphe zahnutý směrem k ventrálnímu okraji valvy
- Koncová pole chybí
- Volně žijící, častěji ve slizových pochvách

Encyonema silesiacum

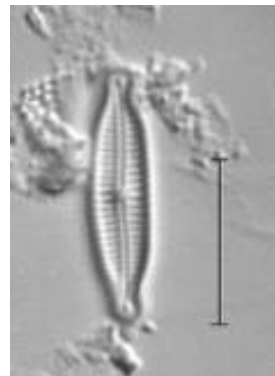

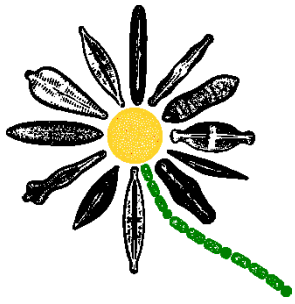
Encyonopsis

- Nemá stigma ani koncová pole
- Terminální konce raphe většinou rovné
- Valvy téměř symetrické (téměř navikuloidní)
- *E. cesatii*, *E. microcephala*, *E. falaisensis*

Encyonopsis microcephala

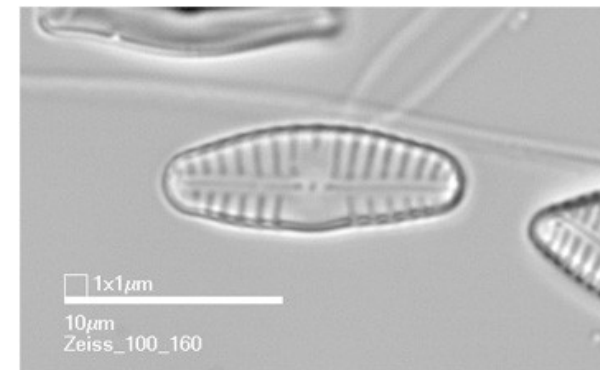

Reimeria

- Valvy asymetrické k apikální ose, symetrické k transapikální ose
- Dorzální okraj vyklenutý, ventrální může být téměř rovný, ale tumidní v centrální oblasti
- Stigma v centrální oblasti (mezi nebo ventrálně od centrálních konců raphe)
- Koncová pole viditelná

Reimeria sinuata

Děkuji za pozornost!

